

U. B. BERGEN

K R I G S O V E R S I K T

pr. 2.3.1944

1611.35

Ms. 1568 I k 6

Den britisk-amerikanske offensiv ruller videre som en lavine i Nord-Frankrike, og kjente navn fra forrige verdenskrig dukker daglig opp i kommunikeene: Amiens, Soissons, Chateau Thierry, Somme, Marne, Verdun. Det var i disse trakter avgjørelsen falt i 1918, og det ligger unektelig nær å trekke paralleller med situasjonen dengang. Nå er naturligvis krigshistoriske begivenheter aldri helt jevnførbare, men en sammenligning mellom tyskernes situasjon ved utgangen av august i år og samme tidspunkt i 1918, kan ikke få mer enn ett resultat: stillingen er ulike mer kritisk for dem nå enn den var dengang.

For det første var det dengang bare én front, vestfronten, som bød på operasjoner i full skala; Russland var knekket og den italienske front representerte ingen virkelig fare, Balkanfronten var ennå bare en potensiell trussel. Nå står Tyskland overfor en like formidabel motstander i øst som i vest, og såvel Italia- som Balkanfronten innebærer langt dystre aspekter enn dengang. For det annet er det gjennom de alliertes strategiske flyvåpen skapt en femte front som forrige gang praktisk talt ikke eksisterte, men som nå på avgjørende måte har svekket den tyske krigsøkonomi og redusert hele befolkningens kampvilje i betydelig grad. Før det tredje hadde ikke den tyske hær i 1918 så sent som i august lidt så knusende nederlag som den har nå i sommer både i øst, sør og vest. Retretten kunne dengang foregå i forholdsvis god orden, mens tyskerne nå både i Russland, Frankrike og Romania i løpet av uker har fått hele armeer tilintetgjort. Til dette kommer at Tyskland forrige gang ennå hadde Østerrike-Ungarn, Bulgaria og Tyrkia som kjempende allierte, mens det nå står praktisk talt alene; de eneste gjenværende vasaller, Finland og Ungarn, er ikke lenger militærfaktorer av noen betydning, og kan hvilken dag som helst nedlegge våpene. Den materielle overmakt på de alliertes side er sikkert også større nå enn i 1918, bl.a. gjør den amerikanske innsats seg gjeldende med langt større tyngde nå enn da.

Bare på to punkter har Tyskland en fordel nå sammenliknet med 1918. Dets forsyninger er noe bedre ordnet, særlig når det gjelder matvarene, og det har på en langt mer effektiv måte enn sist kunnet organisere kontinentets arbeidskraft og hele produksjonsapparat for sine formål. Disse fordeler kan imidlertid meget snart vise seg å være illusoriske. Det terreng Tyskland har tapt i løpet av sommeren, har med svimlende fart redusert dets krigsøkonomiske basis: Ukrainas korn og jern, Romanias korn og olje, Frankrikes stål- og maskinindustrier, Polens poteter og olje osv. er ikke lenger faktorer som teller med på tysk side, og de mer enn 12 millioner utenlandske arbeidere i Tyskland representerer en dødelig fare i det øyeblikk systemet viser tegn til å rakne og revolten slår ut.

Krig er imidlertid ikke reguladetri, og man kan ikke ut fra det faktum at våpenstillstanden inntraff 11. november i 1918 regne seg til en tilsvarende tidligere dato i år. Det vil alltid være ukjente faktorer i kalkylen, og det største X i denne forbindelse er en psykologisk-politisk faktor: den nazistiske desperado-mentalitet og det tak lederne takket være diktatorsystemet med dets propaganda- og terror-apparat har på massene, støttet bl.a. av den kjennsgjerning at tyskerne denne gang langt mer enn sist er redde for gjengjeldelsen; de kjenner til krigsforbryternes redselsvelde over hele det besatte Europa, og aner styrken av det hat som slår imot dem fra de undertrykte folk. Hadde denne krig vært ført som tidligere kriger og hadde Tyskland hatt noen som helst sikkerhetsventil i sitt politiske system, hadde den allerede vært slutt. Som forholdene er nå, er spørsmålet: hvor langt inn i undergangen vil tyskerne yte motstand, håpløst og hensiktsløst, i fullkommen desperasjon? Det er først og fremst et psykologisk spørsmål som ikke kan få noe eksakt svar, men det er vanskelig å skjønne at de rent materielle betingelser for et hvilket som helst forsvar kan være tilstede i mer enn ganske få måneder ennå.

Vestfronten. Befrielsen av Paris avsluttet slaget om Normandie med en triumf av første rang, men den markerte ikke den ringeste avslapning i operasjonene. De fortsatte i et omfang og et tempo som nesten gjør det vanskelig å bevare full oversikt. Med et stöt nedover langs Seinen innesluttet og tilintetgjorde de allierte en vesentlig del av de tyske tropper som hadde sloppet ut av sekken ved Falaise og forsøkte å ta seg over Seinen ved Reuën; titusener falt eller ble tatt til fange. Samtidig sattes nye stöt med panserkiler og motorisert infanteri inn nordover mot Calais-området med basene for de flyvende bomber (her er Arras nådd), mot den belgiske grense over Sniissons (her er Laon nådd), mot den belgisk-luxemburgsk-tyske grense over Reims (her er Verdun nådd) og mot Alsace (her er Vitry forlenget passert). Etterat til-

intetgjørelsesslaget ved Seinemunningen er avsluttet, kan man skjelne linjene i tre større operasjoner i Nord-Frankrike: 1) en omfatningsoperasjon mot de tyske styrker mellom Seinen og den belgiske grense, med støtretning over Amiens og enten mot Abbeville eller helt opp til Calais, 2) en ny, utvidet omfatning med basis i Amiens-Reims-linjen og støtretning over Bryssel mot Antwerpen for å søke å kaste 10 tyske divisjoner her i havet og rense den resterende del av Kanalkysten for bombebasar, og 3) en storstilet oppmarsj mot Siegfriedlinjen mellom Luxemburg og den sveitsiske grense, med støtretning langs militærveien Troyés-Nancy-Strasbourg.

Det tyske sammenbrudd i Frankrike er totalt. Fangetallet er alt oppe i over 300.000, og med falne og hardt sårede kommer tapene sikkert opp i mellom 500 000 og 600 000. Hverken ved Seine- eller Marne-linjen lyktes det tyskerne å organisere noe ordnet, effektivt forsvar. De alliertes slagkraft og fart har vært så stor at de fullstendig er rent overende, og friske reserver eksisterer praktisk talt ikke. Man kan vente seg at restene av vestarmeen vil forsøke å samle seg til sterkere motstand dels foran Calais-området som er så viktig p.g.a. basene for de flyvende bomber, dels i Alsace, som på en måte kan regnes med til Siegfriedlinjens for-terreng og hvor de kanskje til en viss grad kan dra nytte av de ombygde festninger i Maginot-linjen. Sannsynligheten taler imidlertid for at oppløsningen er kommet så langt at tyskerne hverken kan eller vil stanse sin retrett for alvor før de kommer til sin Vestvoll, hvis nordflanke støtter seg på de nederlandske oversvømmelser og hvis sørflanke er forankret i den sveitsiske grense. Langs denne linje kommer den siste store styrkeprøve i vest til å stå, og når gjennombruddet skjer her, er slutten umiddelbart forestående. Da er veien til det rhinsk-westfalske industriområde (med Ruhr) åpen, og uten våpensmiene her kan ingen ordnet tysk motstand fortsette.

I det øvrige Frankrike kan operasjonene nærmest karakteriseres som opprenskningsaksjoner. 1. amerikanske armé som har tatt Bordeaux, rykker østover mot Lyon for der å få kontakt med 7. armé. Mens franske styrker under de Tassigny har befrikk Toulon og Marseilles, har general Patch' tropper dels marsjert oppover Rhonedalen hvis de nærmer seg Lyon, som franske friskarer har tatt, dels nordover på Alpe-veiene over Grenoble (også befrikk av maquis'en) fram til den sveitsiske grense. Hele området sør for Garonne er befrikk av maquis-styrker som bl.a. tok Toulouse.

Italiafronten. Allierte styrker i Sør-Frankrike begynner nå alvorlig å true Kesselrings flanke og rygg ved framrykningen langs Rivieraen og ved operasjonene i Savoyen. Amerikanske styrker står på dette punkt nå bare 60 km. fra Torino. Den videre utvikling i Italia vil vel forøvrig være avhengig av den rolle denne front spiller i en videre sammenheng, som en faktor i en eventuell stor offensiv fra Balkan av mot Sør-Tyskland over Jugoslavia og Ungarn med deltagelse både av vestallierte og russiske styrker. En slik operasjon er det åpnet mulighet for gjennom de siste hendelser på

Balkan. Allerede invasjonen i vest og russernes overveldende seire i Hvite-Russland i juni-juli rystet det tyske vasallsystemet i dets grunnvoller. Etter en kortvarig politisk seier i Finland ble tyskerne igjen nødt til å trekke sine tropper ut av den sørlige del av landet, og det er ikke noen tvil om at finsk-russiske forhandlinger nå pågår. Tyrkias brudd med Tyskland ved månedsskiftet juli-august ble et nytt grunnskudd for Tysklands prestisje; i Ungarn kom det til regjeringskrise og såvel Romania som Bulgaria begynte å sende ut fredsfølere. Etter at så engelskmennene og amerikanerne i Frankrike hadde knust det tyske vestforsvar, innledet russerne den 20. august en kraftig offensiv på den rumenske front, med styrker på i alt 67 divisjoner, den 2. ukrainske armé under Malinovski ved Jassy og Pruths mellomste løp og den 3. ukrainske armé under Tolbjukin ved nedre Dnjestr.

Den tyske Heeresgruppe Süd var tynnet atskillig ut i sommerens løp og tallet nå med operative reserver neppe mer enn 20 divisjoner. Dertil kom 21 rumenske divisjoner. Den røde armé kunne derfor i løpet av noen få dager rykke fram til Galati-linjen ved Donaus nedre løp, og alt den 23. august kapitulerte Romania. Den fredsopposisjon som hadde dannet seg alt i vår og som spente fra de fire illegale demokratiske partiene over de opposisjonelle generalene til kong Michael, hadde nyttet tiden til å bygge ut sine posisjoner i arméen, og den nye russiske offensiv ble signalet til handling. Antonescu ble arrestert og en ny regjering dannet på basis av en koalisjon mellom de fire partiene og opposisjonelle generaler som Senatescu, den nye ministerpresident. Våpenstillstandsbedingelsene som bygde på Molotovs erklæring av 12. april var etter omstendighetene overordentlige-gunstige. Grensen til Russland ble fastsatt som i 1940, Romania skulle bryte med Tyskland, og med baser, transportmidler og tropper støtte de allierte i deres videre kamp med Tyskland. Til gjengjeld skulle Romania få tilbake Transsilvania, som Hitler i 1940 ga til Ungarn.

Tyskerne fikk tilbud om å trekke seg uhindret ut av landet, men avslo og forsøkte å gjenta sin manøvre i Italia ifjor, med oppnevning av en nazistisk marionettregjering og væpnet motstand. Det er betegnende for Tysklands reduserte makt nå at kuppet falt fullstendig i fisk, og den 26. august erklærte kong Michael at Romania var i krig med Tyskland. Store tyske styrker er avskåret og fanget eller nedkjempet, bl.a. ved at rumenske tropper besatte Karpaterpassene, men det synes som om de oppgitte tyske tap, over 300 000 mann i fanger og falne, må være overdrevne etter det man vet om de tyske styrker i landet overhodet; at tapene er store og nettopp nå ytterst følelige, er imidlertid sikkert. Samtidig rykket russiske tropper i ilmarsjer og så å si uten å møte motstand inn Moldova, Valaki og Dobrudsja, besatte i løpet av en ukes tid Galati, Braila, Constantza, oljesentret Floesti og hovedstaden Bucuresti, som rumenske tropper hadde holdt mot tyske angrep. Sammen med rumenske tropper rykket russerne også inn i Ungarn gjennom de sørlige pass i Karpaterne, og kjemper nå inne i Ungarn mot sømmenskrapte tyske okkupasjonstropper der.

Disse begivenheter betegner en ny katastrofe for Tyskland. Hele dets militære og økonomiske system i Sørøsteuropa bryter sammen. Bulgaria fulgte umiddelbart etter Romania med tilbud om å slutte våpenstillstand. For den bulgarske regjering kom Romanias kapitulasjon som litt av et slag. Den hadde håpet den skulle være den første som byttet hest og at den derved skulle bli i stand til å få godkjent visse territoriale krav - på gresk bekostning. Nå kan den ikke lenger forhandle, landets skjebne er avgjort, det må ta de vilkår som bys, bl.a. rett til gjennommarsj for allierte tropper. Også Ungarn, som håpet å kunne spille et dobbeltspill med tyskerne og de allierte, er kommet i en penibel situasjon gjennom de alliertes tilsagn til Romania om å få Transsilvania tilbake. Horthy-regimet som bygde hele sin politikk på det storungarske programmet, har nå fått grunnen rykket bort under seg, og det vil hurtig bli klart skille mellom et rent tysk regime (regjeringsskiftet som erstattet quislingen Sztojay med general Lakatos forteller om det) og en kjempende illegal opposisjon. I alle tilfeller vil den politiske uro i landet gjøre situasjonen alt annet enn behagelig for de tyske styrker som skal forsøke å stanse den allierte frammarsj mot Sør-Tyskland her.

Situasjonen ligger således på mange måter overordentlig vel til rette for en samlet alliert offensiv fra Balkan av over Ungarn. Russiske og britiske styrker på tilsammen 1 million mann vil kunne marsjere opp gjennom Bulgaria og Romania (Tyrkia er etter de flestes mening nå beredt til åpent militært samarbeid med de allierte). Samtidig ligger det nær å vente en angelsaksisk aksjon fra Italia mot Vest-Balkan, støttet til Titos partisaner, samtidig som andre styrker kan landsettes i Nord-Italia bak Kesselrings linje i Apenninene. En omfattende oppstand er alt satt inn i Hellas, og von Weichs blir snart nødt til å trekke besettestroppene tilbake hvis de ikke skal bli avskåret gjennom bulgarsk-jugoslaviske operasjoner i Vardar-dalen; det er kanskje alt for sent. Titos styrker vil samtidig kunne gå til angrep mot to strategisk viktige områder, mot Beograd - Nisj for å åpne veien fra Bulgaria til Ungarn, og mot Slovenia og Vest-Kroatia for å holde åpen en korridor mellom Nord-Italia og Ungarn. I en senere fase kan en alminnelig tsjekkosllovakisk reising komme til å spille en avgjørende rolle. Og i Galizia, nord for Karpatene, står general Konjevs styrker knappe 200 km. fra tsjekkosllovakiske nøkkelposisjoner. I denne veldige plan, kan også operasjonene i Italia spille en stor rolle, idet den forutsetter en hurtig erobring av Po-sletten. Blir sørøstoffsensiven satt i verk, vil de allierte styrker i Italia sikkert forsere Kesselrings linje i Apenninene; gjør den det ikke, er det mulig de allierte her sparer sine styrker og venter til linjen blir utflankert, og faller som en moden frukt p.g.a. utviklingen i Sør-Frankrike og på Balkan.

Om de vidtrekkende strategiske muligheter som det tyske sammenbrudd på Balkan åpner, blir utnyttet til en offensiv i stor målestokk, er avhengig av hvilke styrker de allierte for tiden disponerer i sørøst og hvilke planer de har i vest og på østfrontens nordlige avsnitt. Det er mulig de har styrker til å sette inn offensiver i full skala fra alle tre kanter, det er mulig de kommer til å legge hovedvekten på støtene mot selve Tyskland (fra Polen og fra Belgia-Frankrike), og det er mulig at de - hvis de tyske stillinger i øst og vest vurderes som forholdsvis sterke - vil legge hovedvekten på en front som i løpet av kort tid kan bringe dem fram til en forholdsvis ubefestet tysk grense langs en 700 km. linje fra Kärnten til Schlesien.

På frontene i de baltiske land, langs Øst-Preussens grense og i Polen har det vært mindre bevegelse i det siste, dels fordi den tyske motstand er blitt noe kraftigere ved innsetning av reserver (som må savnes i Frankrike og på Balkan), dels sikkert også fordi russerne er inne i en oppladningsperiode. De tyske forsøk på å skaffe seg en korridor for de nord-baltiske styrker i Riga-avsnittet har ikke ført

fram, og russerne har hatt noen framgang mellom Narew og Bug (nordöst for Warsjawa) og på fronten som truer Krakow.

Luftkrigen. Det allierte flyvåpen har i realiteten fullstendig herredømmet i luften over Frankrike, og har hatt en vesentlig andel i de glimrende resultater der, både ved samvirke med marktroppene når det gjaldt å slå hull på de tyske stillinger og når det gjaldt forfølgelsen av tyskerne under retretten som gang på gang har utvirket seg til katastrofe på de fullpakkede veier og jernbanelinjer. Bombingen av Tysklands olje- og flyindustri fortsetter også i omtrent like stor målestokk som i mars-april i år, og gjør citadellet i festningen Europa "sturmreif". Særlig oljesituasjonen begynner å bli prekær for tyskerne etter tapet først av de galitsiske og nå av de rumenske oljekilder, samtidig som den syntetiske industri i Tyskland er halvveis læmnet av bombardementene. Man regner at den rumenske oljen alene representerte en tredjedel av Tysklands forsyninger av dette vitale produkt.

Det fjerne Osten. De siste uker har ikke brakt særlig store nyheter fra Stillehavskrigen. Det er sannsynlig at amerikanerne lader opp for nytt stort foretagende, enten det nå gjelder spranget over til Filippinene som vil avskjære Japan fra forbindelsen med besiddelsene i Sørøst-Asia, eller det blir en aksjon mot Bonin-øyene, hvor man vil kunne få baser for en virkelig systematisk bombing av det japanske moderland. Det er imidlertid mulig at den kraftanstrengelse amerikanere og briter nå tydeligvis gjør for å få en raskest mulig avgjørelse av krigen i Europa, legger beslag på så meget av tonnasje, materiell og tropper at de nye større aksjoner i Stillehavet ennå må utstå en tid.

Siste melding: Bred britisk front står mindre enn 30 km. fra grensen mot Belgia. Le Havre-halvøya er skåret av ved erobringen av Dieppe. - Amerikanerne har nådd Moselle og rykker hurtig fram i Ardennene, nord for Verdun. - En overraskende alliert aksjon har ført til gjennombrudd gjennom Goterlinjen i Adriater-avsnittet og dermed er veien klar til Po. - Russerne er herre over Donau fra Svartehavet til Giurgiu, sørvest for Bucuresti. - Den finnske riksdag skulle hatt ekstraordinært møte tirsdag den 5. september, men det er blitt skjøtt fram til 2. september.

vVV

Hjemmefrontens kampmidler.

I den senere tid har det vært ført en tildels skarp diskusjon i den frie presse om hvilken kampform den norske hjemmefront skulle bruke. Det er i og for seg et gledelig tegn at kravet om en sterkere motstand mot tyskerne her i landet er reist, men det er atskillig å utsette på den måte enkelte ytterliggående aviser har ført diskusjonen. Av og til lurar en på om en har for seg en provokasjonsavis fra Victoria Terrasse. Det er vanskelig å forstå at det kan tjene vår sak å mistenkeliggjøre de menn som helt fra krigens første dag med all sin evne har kjempet mot fienden, og det er like vanskelig å forstå at det tjener vårt land å bruke utenlandske aviser til å nedvurdere den motstand som vårt folk har ydet.

I sin agitasjon for en skarpere kampform blander de ytterliggående avisene begrepene sammen på en utillatelig måte. Partisankrigen regnes som den eneste aktive kampform, alt annet kaller de for passivitet. Den som selv har gjennomført den såkalte passive motstand vet imidlertid hva der kreves av aktiv innsats for måned etter måned og år etter år åpent å trosse de nazistiske myndigheter, som her i landet har kunnet støtte seg på en militärmakt og politistyrke som i forhold til befolkningen har vært den største i hele det okkuperte Europa. Det er sannelig ikke på grunn av forkjærlighet for den civile motstandsform i og for seg som har gjort at alle ansvarlige ledere av den norske hjemmefront har valgt denne kampmetode. Det er bare en realistisk erkjennelse av at en åpen kamp mot de overlegne fiendtlige stridskreftene på et tidligere tidspunkt ville ha ødelagt alle våre muligheter for å kunne delta i befrielsen av vårt land - og det endog uten å kunne tilføyе fienden noen merkbar skade. Men dette forhindrer ikke at ledelsen med rette kan peke på at den civile "passive" motstand i Norge har gitt betydelige resultater, og det ikke bare i den tidligere fase av krigen, men også nå, etter at "aktivistene" har hevdet at denne kampform ikke lenger har noen betydning. Den gjennomførte sabotasje mot arbeidsmobiliseringen som har vært helt effektiv siden i vår, er av langt større betydning enn sprengning av noen jernbanebruer og partisankrig i avsidesliggende fjelltrakter. Med god grunn kan en hevde at den linje Norge har fulgt, også militært sett har vært den mest fordelaktige.

I virkeligheten er det heller ingen skarp motsetning mellom den civile motstandsform og den militære kampform. Krigen er blitt total. Dermed kommer alle

kampmidler i bruk, og det er bare et taktisk spørsmål hvilke som skal brukes samtidig. I vår kamp det siste året har en planmessig nyttet flere kampmetoder. Mens store folkegrupper har gjennomført sabotasje av arbeidsinnsatsen har spesielle avdelinger rettet kraftige slag mot makthavernes tekniske apparat. Atter andre har med stort hell angrepet krigsviktige mål. Det som er skjedd er ikke blitt ledsaget av noen høstet reklame, men er ikke mindre viktig av den grunn. Det er heller ingen annen kampmetode enn den valgte som i så stort monn har kunnet få støtte hos alle lag i folket. Forsåvidt er den ekte demokratisk, fordi den lar alle etter evne få del i landets skjebne, og del i gleden ved å befri. Til "aktiv sabotasje" kreves der bestemte egenskaper som ikke finnes hos så mange. Den ville få mange tilskuere og få aktører.

Den samme linje som Hjemmefrontens Ledelse har fulgt i Norge er blitt fulgt i Frankrike, og vi ser i dag hvilken betydning det hadde at de franske innlandsstyrker ikke gikk til aksjon for tidlig. Erfaringer fra dette land bør gi oss den tålmodighet vi trenger til å vente til vår Overkommando gir oss tegn til å gå på.

Sluttkampen står nå for døren. Det er grunn til å minnes Nansens svar til Björnson i 1905 da han telegraferte: "Nå gjelder det å holde sammen". Nansen svarte: "Nå gjelder det å holde kjeft". - Det er arbeidet som teller nå, ikke prek. Vi står foran den kanskje vanskeligste periode under hele krigen, den kan bli verre enn april-dagene 1940. Det er veldige oppgaver som vi har å løse, og det er nødvendig at hele folket hjelper til.

Den allierte overkommando avgjør når vi skal gå til aksjon. Vår egen överstkommanderende har sagt at inntil videre må vi vente. Han stoler på at vi er klare når han gir signalet. Det er ingen tid å tape. Tenk over hva du kan gjøre på din plass når slaget skal stå, og HOLD DEG I FORM!

vVv

Fra Hjemmefrontens Ledelse:

Vi har tidligere gitt paroler for hvordan bedriftsledere skal forholde seg til den gjennomgåelse av bedriftene som arbeidskontorene har satt igang med henblikk på å skaffe folk til arbeidsinnsatsen. Registreringsskjemaer skal ikke fylles ut, og de folk som arbeidskontoret sender på bedriftene for å få opplysninger, skal møtes med alle de vanskeligheter som en god norsk bedriftsleders fantasi og oppfinnsomhet er i stand til å lage.

Men selv om bedriftslederne lager alle de vanskeligheter som kan tenkes for arbeidskontoret, er det imidlertid klart at arbeidsdirektoratet vil være i stand til å skrive ut folk fra disse næringsgrener. Det er derfor en nasjonal plikt for enhver innen disse arbeidsområder å treffe sine forholdsregler i tide. Den som står i fare for å bli utskrevet, må nsarest forsvinne over i andre yrker hvor de er sikre mot utskrivning.

Vi minner samtidig om at offentlige stillinger er blokert, og naturligvis må man heller ikke søke seg over i bedrifter som arbeider for tyskerne eller nazimyndighetene. Landbruket trenger derimot arbeidshjelp og en bør følge guttenes eksempel og stikke seg bort på landet.

Enhver som ser denne parole, plikter å gjøre den kjent overfor venner og bekjente som arbeider innen ovennevnte yrker.

De bedriftsgrener som først skal undersøkes, er ifølge arbeidsdirektoratets plan følgende:

- I. 1) Bedrifter for framstilling av kosmetiske artikler og toalettartikler.
- 2) Fabrikker for framstilling av lampeskjermer og stativer. 3) Leketøyfabrikker.
- 4) Portefølje- og stuifabrikker. 5) Reiseeffekter og rammefabrikker. 6) Bedrifter for framstilling av reklameartikler. 7) Bedrifter for framstilling av suvenirs.
- 8) Hanskefabrikker. 9) Flagg- og flaggdukfabrikker. 10) Framstilling av støvsugere. 11) Plissefabrikker. 12) Sjokolade- og sukkervarefabrikker. 13) Teknisk-kjemiske fabrikker. 14) Belte- slips- og skjortefabrikker. 15) Mål- og vektfabrikker. 16) Trevarefabrikker. 17) Konfeksjonsfabrikker. 18) Trikotasjefabrikker.
- 19) Sportsartikkelfabrikker.
- II. Sågodsom alle håndverkerbransjer.
- III. Detalj-, en gros- og agenturforretninger innen manufaktur, tobakk, skotøy, jernvarer, biler, glass og stentøy, kontormaskiner, korteverer, papir. Videre bedrifter i følgende bransjer: Möbler, musikk, parfyme, skraphandel, pelsvarer, kunst, antikvitet, blomster, samt næringsmiddelagenter.

vVv

Teater- og filmparcler for sesongen som kommer.

Nationaltheatrets, Det norske teatrets og Trøndelag teaters forestillinger er blokkert. Den eneste gjennomførte boykott av disse teatre er en bedrift av publikum. Boykotten blir selvsagt like ubrytelig fast i denne sesongen.

Komediateatret i Bergen er også NS-ledet og må nå boykottes av alle gode nordmenn. Turneer fra disse fire blokkerte teatre er boykottet. Denne boykott ble beklageligvis ikke gjennomført i forrige sesong. Et nedslående vitnesbyrd om dette er Nationaltheatrets turne med Therese, som hadde gode eller fulle hus i Drammen og Vestfold.

Turneer med NS-ledelse og/eller NS-skuespillere er boykottet. Eksempelvis kan nevnes Botten Soot-turneen.

Tyske stykker på ikke blokkerte teatre er boykottet. De tyske underholdningsstykker som teatrene har spilt er påtvunget dem av tyskerne og NS-teaterdirektorat.

Alle tyske filmer er boykottet.

Alle nye norske filmer er boykottet, da all filmvirksomhet nå er på NS-hender. Kjente norske skuespilleres medvirkning i disse filmer må ikke vilde publikum til å tro at disse filmer kan besøkes.

Ingen må søke opptagelse som elev ved teater- og filmskolene.

vVv

Musikkparole.

Makthavernes overgrep mot vårt offentlige musikkliv kan bare besvares på én måte. Parolen for publikum, musikkforeninger, sangkor og solister er derfor klar: Alle offentlige konserter (som ikke anmeldes gjennom politiet) er boykottet. Fast ansatte musikere i faste orkestre blir i sine stillinger, men nyengasjementer kan ikke godtas. Ingen musiker eller dirigent lar seg engasjere eller tar vikariat til boykottede konserter.

"Jeppe på Bierget" boykottes.

Det nye teaters første forestilling i denne sesong er Holbergs Jeppe på Bierget. Forestillingen er satt iscene av Karl Bergmann, som også skal gjeste ved Nationaltheatret som instruktør og skuespiller. Publikum må ta avstand fra denne sammenblandingen av NS og annen teatervirksomhet. "Jeppe" på Det nye teater er boykottet.

vVv

HJENNEFRONTISNYTT.

Sabotasje mot Nordisk Aluminiumsfabrikk i Holmestrand.

Natt til søndag 27. august ble det foretatt en dristig aksjon mot Nordisk Aluminiumsfabrikk i Holmestrand. Fabrikken har nå i 3 år under høytrykk fremstillet aluminiumsplater til tyske fly, og var helt og holdent et ledd i tysk krigsproduksjon. Fabrikken har både loxal- og kjøkkentøyavdeling, laboratorium, støperi og valseverk. I valseverket arbeider ca. 200 mann i tre skift. - Kl. 1.15 natt til søndag klippet 6 maskerte bevapnede menn seg gjennom det høye nettinggjerdet som omgir fabrikkens område. De overmannet de to vaktpostene og trengte så inn i støperiet som ligger ved siden av valseverket. De 10 mann som var i arbeid der ble holdt i sjakk med maskinpistoler, mens det i valseverket ble plassert sprengladninger under de 7 transformatorene som formidler strøm til maskinene og valsen. Det tok halvannen time å få ladningene på plass. Arbeiderne ble ført til et sikkert sted med beskjed om at de ville bli skutt hvis de ikke holdt seg i ro. Den siste av de tre eksplosjonene var meget voldsom. Man ble hurtig herre over ilden, men skaden på det elektriske anlegget i valseverket var total. Transformatorene var dels sprengt og dels brent opp, en stor induksjonsmotor ødelagt og kablene brent. Det vil ta flere måneder før fabrikkens produksjon kan komme i gang igjen. - Valsen, en meget kostbar og komplisert maskin, er uskadt, likeledes støperivennene. M.a.o. et meget dyktig utført arbeid. Det ble ikke gjort noen skade på eiendom omkring, og det gikk ikke menneskeliv tapt. - Foruten at denne aksjon var meget dyktig utført, utmerket den seg også ved stor dristighet. Valseverket hadde som nærmeste nabo den tyske kommandant- og vaktbolig. Og på tilbakeveien måtte sabotørene passere politimesterens residens.

vVv

Sprengningen i Arbeidsdirektoratet, Parkveien 8.

Natten til den 28. august skjedde det en voldsom eksplosjon i Parkveien 8, hvor arbeidsdirektoratet holder til. Brannen som oppsto etter eksplosjonen, kunne sees helt oppe på Grefsen.

vVv

Fra Kirkefronten.

Det foreligger nå svar fra Kirkedepartementet på det skriv som Organisasjonenes fellesråd for en tid siden sendte departementet i anledning av dets aksjon mot Det norske Misjonsselskap. Vi gjengir siste avsnitt av departementets brev:

"Kirkedepartementet skal anmode Organisasjonenes Fellesråd om å medvirke til at så no kan skje (samarbeide mellom hovedstyre og dets underavdelinger). I motsatt fall må det være med og bære ansvaret for de følger en fortsatt statsfiendtlig opp-treden kan medføre såvel for misjonsselskapet som for de andre kristelige organisa-sjoner."

Denne passus står i stil med de andre trusselskriv fra herrene Skancke og Feyling. En kan også merke seg at departementet denne gang ikke prøver å skjule sin mangel på grunnlag for aksjonene mot den norske kristenmenighet. Kirkedepartementet står i så måte på linje med de andre departementer.

vVv

UNDER HAKEKORSET.

Jugoslavia. Tallrike allierte transportfly fløy for en tid siden til Jugoslavia med konservert mat og tok med seg tilbake over 900 sårede patrioter for å frakte dem til sykehus i Italia. Det var den største transportflygning av det slaget som noen sinne har funnet sted.

Nederland. Tjue nederlendere, som arbeidet i en av de mest spredte fri aviser i Nederland er dømt til døden og henrettet.

Belgia. Den belgiske forsvarsminister har meldt at belgiske tropper er i kamp på Frankrikes jord. - Stemningen i Belgia er meget høy p.g.a. utviklingen i Frankrike.

Bulgaria. Bulgaria har ennå ikke greidd å ro seg ut av krigen. 23. august bemyndiget den bulgarske sobranjen regjeringen til med all kraft og snarest mulig fortsette fredsforhandlingene med de allierte. Bulgaria har avgitt nøytralitetserklæring, men de allierte sier seg ikke tilfreds med den. Det hevdes at en nøytralitetserklæring er uten enhver verdi når bulgarske tropper samtidig er i kamp med patrioter i Jugoslavia og Hellas. Bulgarske representanter er reist til Kairo for å drøfte fredsbetingel-sene. Den bulgarske regjering er gått av.

Romania har kapitulert. Statsleder Antonescu ble sporeløst borte og kong Michael proklamerte at Romania hadde kapitulert og ønsket å kjempe på de alliertes side. Umiddelbart etter kapitulasjonen og oppnevningen av den nye regjering meldte Berlin om en motregjering, men det er senere blitt stille om den. - I de våpenstillstands-betingelser som Romania har godtatt, inngår bestemmelser om skadeserstatning til Sovjet. Den russisk-rumenske grænse etter overenskomsten, 1940 skal gjenopprettes og det loves Romania hjelp til befrielse av Transsilvania. Romanske representanter er nå i Moskva for å drøfte forholdet Sovjet - Romania.

Ungarn. Også Ungarn har skiftet regjering, men den blir neppe noen fredsregjering. Sålenge Horthy sitter blir det nok ikke fred for Ungarn. Men regjeringsskiftet har nok vært en strek i regningen for tyskerne, som for kort tid siden uttalte at det ikke var tale om noe regjeringsskifte i Ungarn nå.

Jernbanearbeidere i Ungarn er gått til streik. De vil ikke frakte tysk gods.

Alle ungarske politiske partier er oppløst.

Tsjekkoslovakia. Stadig flere slovakker slutter seg til partisanene og de behersker nå store områder av Slovakia.

Den tsjekkoslovakiske og den provisoriske franske regjering undertegnet nylig en felles deklarasjon. Ifølge denne bekrefter Frankrike at det forkaster Münchenoverenskomsten med alle dens konsekvenser, og at de forskjellige relasjoner for München skal gjenopprettes.

Polen. Den polske statsminister Mikolajcyk har sendt den russiske regjering et me-morandum om de polsk-russiske relasjonene. Memorandumet er med visse tillegg god-kjent av samtlige polske underjordiske ledere. Det sies at det polske forslag bl.a. skal gå ut på at grensespørsmålet skal oppsettes til etter krigen, at det skal dan-nes en ny regjering i Warszawa av Mikolajcyk, men med representanter fra befrielses-komiteen og at løsningen av det polske forfatningsspørsmål skal skje gjennom almin-nelig folkeavstemning etter krigen.

Danmark. Danmarks tid som "lystmorderens kanarifugl" er forbi. Forholdet mellom danskene og tyskerne skjerpes stadig og de tyske voldshandlinger får en stadig alvor-ligere karakter. Midt i august ble 11 dansker myrdet i Gestapos kjeller under Shell-huset. De fleste av de myrdede var medlemmer av Konservativ ungdom. Men danskene lar seg ikke knekke. Det brøt ut 24 timers streik i flere danske byer, og sabotasje-handlingene fortsetter.

Nazistiske provokatører sendte 24. august ut løpesedler som var undertegnet Danmarks Frihetsråd med oppfordring om streik 29. august. Et par dager etter ble

det også slått opp plakater forskjellige steder i Kjöbenhavn med samme oppfordring. Politiet grep noen av plakatklistrerne, som viste seg å være Schalburgfolk. Den nazistiske provokasjon ble helt mislykket.

vVv

BEFRIDD.

Frankrike står ikke lenger UNDER HAKEKORSET. Den del av Frankrike som fremdeles holdes besatt av tyske tropper blir stadig mindre og etter utviklingen å dømme vil det bare være et spørsmål om dager når hele Frankrike igjen er fritt. - Paris befrielse har hatt en veldig psykologisk betydning, ikke bare for franskmennene, men for alle undertrykte folk. Betegnende er hva en nordmann som pr. radio deltok i festlighetene etter befrielsen sa: "Det var ubeskrivelig, jeg tror ikke jeg hadde følt det anderledes om det hadde vært Oslo som var blitt befridd".

Den provisoriske franske regjering er flyttet til Paris.

Utenlandske meldinger kan ikke riktig bli enige om hvor det er blitt av Petain og Laval. En dag meldtes det at Petain var blitt ført til Tyskland av Gestapo, men dagen etter ble det sagt at gårsdagens melding visstnok ikke var riktig. Det kan også være knekkende likegyldig. Lovens lange arm finner dem nok i sin tid enten de er her eller der.

vVv

DE NÖYTRALE.

Sverige har innstillet all skipsfart på tyske havner. Krigsforsikringsnemnden besluttet å innstille all forsikring for skip og last som gikk i slik fart.

Sveits. De sveitsiske myndigheter tillater innreise i Sveits for alle barn under 14 år uten noen formaliteter. Man gjør regning med stort innrykk av franske barn. Ifølge offisielle oppgaver er det 75 000 flyktninger i landet.

vVv

UNDER SÖLKORSET.

Vi advarer mot fru Spernes, medlem av NS, poståpner ved Bygdøy poståpneri. Hun undersøker pakker og angir mottageren dersom innholdet er illegalt. Hennes adresse er Frimurerhjemmet, Bygdøy.

vVv

Blix, Blix's forlag, er blitt helt sinnsforvirret. Han får stadig oppslag på sin entredör: "Tell Deres hjerteslag, det er få igjen av dem."

Forleden ble det innkalt 600 hirdmenn til det såkalte Hirdens bedriftsvern. Bare et lite antall møtte, og politiet fikk derfor ordre til beveget å møte i Höyres Hus for å føreta arrestasjonene. Balm dem som ikke møtte, var Oslos nazistiske sosialrådmann. Ca. 100 gjenstridige havnet på nr. 19. Det mest benyttede argument for unnlattelse av å møte er at de ikke vil kjempe mot sine egne landsmenn. De skal nå være sendt til Vaktbataljon Oslo, Holmestrand.

vVv

To av Østfolds ledende NS-pamper, fylkesfører Håreid og sjefen for grensepolitiet Brun Hansen, har rökert i hårene på hverandre. Foranledningen er en 12-sylindret Lincoln som etter norsk rett tilhører advokat Scheel, Moss.

vVv

Den beryktede politifullmektig Flögnfeldt som var melöt tatt ved grensen på vei til Sverige, huserer nok dessverre fremdeles i Oslo. Som kjent ble det forleden torsdag arrestert folk i Vinmonopolköene. Arresteres skulle der, og det var ikke så nöye om det nettopp var de store syndere som stillet seg i köen 5 sekunder för 7. Ved utsalget i Storgaten var slike arrestasjoner forsömt ved de skjebnesvangre klokkeslett, men Flögnfeldt var ikke rädlös. Han tok 10 mann i flöng etterpå, han.

vVv

Nazipresten Haugsten, Fredrikstad, viste seg forleden berüset på åpen gate. Etterpå har "tömmermennene" virket slik at han har foretatt den reneste Canossa-gang for å revaske seg. Först gikk han til sokneprest Nossen (jössing), og deretter til Sigurd Näss, Olay og Feyling som alle tre er gått inn for det nye styre. Under disse besök prøvde Haugsteen å forklare det kjedelige opptrinn med at han för tiden var gresskar (!) og hadde vært på besök hos en venn. Han var törst og vennen hadde budt ham drikke. Han kjente at han hadde fått för meget, og mente det var best å komme seg hjem fortest mulig. Under hjemturen hadde han så mött flere som hadde merket seg hans tilstand. Han var meget ydmyk, og lövet bot og bedring.

vVv

Lensmann Oddmund Tårneby i Flisa kom en dag kjørende fra grensen til Flisa og traff på noen gutter som stod i et veikryss og snakket. Han ga dem noen skyllébøtter, hvis vesendlige innhold var ordene dagdrivere, snyltere og pöbler. Han kjørte videre og kom om en stund tilbake til samme veikryss. Da det denne gangen stod noen helt andre gutter der, ble han helt rasende, stoppet bilen og ba dem pakke seg avgårde og ikke stå slik og henge etter veiene. En av guttene ga seg tid til å tenne en sigarett, men da gikk Tårneby amok. Han dro gutten opp i bilen, tok ham med seg til et øde sted i en nærliggende skog og slo ham nesten helseløs. Her fant de andre ham. Gutten måtte på hospital for å forbindes, og var meget medtatt etter den medfart han hadde fått.

vVv

Oslo Arbeidskontor har bedt skolene om oppgaver over årets studenter med fødselsår og adresse. Det er selvsagt et ledd i registreringer til mobilisering, og ingen må medvirke til den.

vVv

Advarsel.

Ifølge quislinglov av 6. juli d.å. ble universitetsloven endret slik at ordningen av universitetseksamener ble ført over fra fakultetene til rektor. Det meldes nå at den kommunistiske rektor Hoel i disse dager akter å gjøre bruk av den nye myndighet hans fører har utstyrt ham med. En nazistudent har nemlig fått lov til å avlegge eksamen ved Universitetet. Dette forbauser ikke, men det sølsomme er at professoren i vedkommende fag, hvis forhold alltid har vært noe muggent, har erklært seg villig til å delta i denne eksamen. Vi gir vedkommende professor høve til å trekke seg tilbake. Men det må skje snarest. I motsatt fall finner vi å måtte offentliggjøre hans navn.

vVv

UNDER BESKYTTENDE VINGER.

Alle norske statsborgere som er i tysk tjeneste er forpliktet til i sykdomstilfelle først å oppsøke en tysk lege. Det gis eksempler på at tyskerne har gitt skarpe irettesettelser når slike personer har henvendt seg til norsk lege, og har forlangt pasienten overført til seg.

vVv

Befolkningspolitikk i Tyskland og Russland.

Ofte nok har en spådd død og undergang for de vesteuropeiske folk fordi de hadde mistet viljen til å formere seg. Nå var det jo et stykke igjen til beviset for dette, og den mulighet sto ennå åpen at de ville nå fram til et harmonisk forhold mellom fødsler og dødsfall, folkemengde og materielle resurser. I hvert fall høver det dårlig å bruke asiatiske eller sørøsteuropeiske land som gode forbilder, for der følges den store fødselshyppigheten av høy dødelighet blant spebarn, og lav levealder i det hele. For frodsale land har det heller ikke vært noe attråverdige i og for seg å få sånn storfolkemengde. Noe annet er det med de land som har hatt krigen for øye. Teknikk og materiell er vel og bra nok, men det må være mest mulig muskler og hjerner bak våpnene. Derfor er det typisk at en finner de mest i ngripende rådgjerd for å heve nataliteten i diktaturlandene. Der regner de f.eks. den tyske fødselspromille på vel 16 pr. år om i ca. en halv million kommende soldater av vedkommende årgang, mens en russisk årsklasse er 3-4 ganger større.

Det har aktuell interesse å se hvilke tiltak som er gjort for å øke fruktbarheten i disse to landene. For Tysklands vedkommende kan en også si noe om resultatet.

I depresjonsåret og "Hitleråret" 1933 var fødselstallet på sitt laveste, 14,7 pr. tusen innbyggere. Det steg til 20,4 i 1939. Men en slik reel forbedring fant også sted i land som ikke drev noen aktiv befolkningspolitikk, og nærmere undersøkelser viser at statens ekteskapslån, som var hovedsaken i aksjonen, slett ikke har hovedåren i resultatet. Lånene ble først og fremst den fattige bybefolkning til del; men den alminnelige konjunkturbedring var i Tyskland som i andre land den viktigste tunge på vektskålen for de giftelystne. Det viste seg også at fruktbarheten ikke viste særlig stigning i de nye naziekteskapene, men tvert om i de "gamle" familiene som hadde barn før. Til sjuende og sist ble det derfor den sociale trygghet ved arbeidsløshetens eliminerings og Tysklands kjempemessige byråkratisering, og ikke rådgjerdene direkte, som skaffet Tyskland flere barn. Men framleis ikke nok.

Sovjet-Russland har pr. 8. juli 1944 innledet en oppsiktsvekkende befolkningspolitikk. Viktigste er økningen av bidrag til mødre med mange barn. Bidraget

betales ved fødselen og i fem år deretter og tar til allerede med det tredje barnet. Skalaen er ytterst progressiv, det tredje barnet får således 400 rubler pr. år, det 11. ikke mindre enn 23000. Og bidragene lagres oppå hverandre. Det 5. barnet får sitt bidrag så lenge loven sier, uansett om der kommer flere barn siden. På det viset kan barnerike familier få minst halvparten av sin inntekt ved barnebidragene.

Staten deler også ut moderskapsmedaljer som fører med seg materielle fordeler, bedre mat og klær. Og med sikte på det store kvinneoverskuddet etter krigen tar staten ansvar for enesomme mødres barn og barn utenfor ekteskap.

Små familier og "ungkarer" blir nærmest forfulgt med skatter og avgifter, og det blir vanskelig å få skilsmisse.

Resultatet av alt dette vil tiden vise kanskje blir det alminnelige miljø avgjørende også i dette høve. Den russiske fruktbarhet sank i 30-årene, men var allikevel meget høy. Den elendighet som fulgte med krigen og revolusjonen har gjort at de årsklasser som nå står mot hverandre i kamp, bare er forholdsvis bedre representert i Sovjet-Russland enn i Tyskland. Men i 1939 var 18,6 % av Sovjet-Russlands 170 millioner smårellinger på under 5 år, av Tysklands 80 millioner var det bare 9,8 %.